

Bekämpning av råttor och möss

Grundläggande element för en effektiv bekämpning av gnagare är en balanserad kombination av förebyggande bekämpning, fångst med fällor och rodenticider.

Förebyggande åtgärder

- Byggnadstekniska åtgärder (man eftersträvar att stoppa gnagarna från att ta sig in i inomhusutrymmen)
- Att sköta om städning och avfallshantering
- Användning av så gnagartäta utrymmen och förvaringskärl som möjligt i lagerutrymmen
- Det är bra att använda giftfria lockbeten i betesstationer som kontrolleras regelbundet. Betena kontrolleras enligt behov antingen en gång i veckan eller en gång i månaden. På dem kan man se när gnagare har varit på platsen och man kan vidta de åtgärder som krävs (t.ex. kalla en professionell skadedjursbekämpare till platsen). Regelbunden kontroll av betesstationer och andra observationer av gnagare kan även utföras av företagets egna anställda, som sedan rapporterar sina observationer vidare till den professionella skadedjursbekämparen som fungerar som samarbetspartner.

Om det syns spår

- Man bör sträva efter att kartlägga var gnagarna rör sig och om det är fråga om möss eller råttor. Gnagarnas rörelser kan enkelt kartläggas genom att sprida ut till exempel "mjölstreck" som sträcker sig utåt från väggarna. Gnagarnas fotspår syns bra i dessa streck.
- Även de spillningskulor som gnagarna lämnar efter sig berättar om deras rörelser.

Bekämpningsåtgärd

- Ifall de förebyggande åtgärderna inte hjälper och det börjar synas spår av gnagare bör man övergå till följande förfaranden:

Fångst med fällor

Vid fångst med fällor kan man använda antingen s.k. dödande fällor eller fällor för levande fångst. Det finns fällor av båda typerna för både möss och råttor.

Dödande fällor måste vara tillräckligt effektiva (inga ineffektiva plastfällor) för att det infångade djuret inte ska tvingas lida/pinas i fällan.

I fällor för levande fångst kan man använda till exempel rågbröd, ost, spannmålsprodukter, kokt ägg, torkade frukter o.dyl., delvis beroende på den gnagare man vill fånga.

Man uppnår inte alltid önskat resultat genom fångst med fällor, speciellt då det gäller råttor.

Råttor är neofobiska (undviker allt nytt i livsmiljön) och därför kan det vara väldigt utmanande att fånga dem med fällor. Möss och sorkar är nyfikna (neofila) till sin natur och därför lyckas fångst med fällor bättre i deras fall.

Vid fångst med fällor måste man komma ihåg att fällorna måste granskas minst en gång om dagen.

Rodenticider

De rodenticider som godkänts i Finland är med undantag för koldioxid s.k. antikoagulanter, det vill säga de hindrar blodets koagulering. Preparat som finns i handeln är huvudsakligen användningsklara beten. Ett bete som är smakligt för gnagare kan intressera även andra än de djur som är föremål för bekämpningen. Betena ska därför alltid placeras i beteslådorna avsedda för detta ändamål så att inte andra djur eller barn kan komma åt dem.

Om föremålet för bekämpningen är råttor måste lådorna hållas på samma ställe utan att man flyttar dem för att minska råttornas neofobiska reaktion tills de har börjat äta. Särskilt då åtrandet har börjat måste beteslådorna kontrolleras regelbundet och tillräckligt ofta. För de nyaste rodenticidpreparaten finns kontrollfrekvensen angiven i bruksanvisningen. Innan beteslådorna tas

i bruk märks de, så att alla lådor och gifter blir avlägsnade när bekämpningsåtgärden är slutförd. Det är mycket viktigt att ta bort betena då bekämpningsåtgärden är slutförd, eftersom de antikoagulanter som finns i rodenticiderna är farligt avfall. Att hela tiden ha rodenticider framme kan dessutom öka utvecklingen av resistens hos gnagarna.

Då man använder rodenticider särskilt i livsmedelsutrymmen men även på andra ställen, måste man ovillkorligen

se till att de inte vid något som helst tillfälle kan blandas samman med livsmedel eller råvaror för livsmedel.

Periodisering och portionering av betet

Betesstationer (beteslådor) placeras till en början ut ganska tätt på sådana ställen där gnagare utgående från spårobservationer rör sig. En lämplig inledningsdos kan vara 100 g/betespunkt eller i enlighet med

preparatets bruksanvisning. Åtgången av betet kontrolleras med två dagars mellanrum de två första veckorna, den tredje veckan räcker två kontrolltillfällen. Kontrolltillfällenas frekvens kan även framgå av bruksanvisningarna.

Ifall man använder första generationens gifter (kumatetralyl, difenakum) och betet försvinner helt och hållet bör man fortsätta med en större dos. Då ätandet minskar, minskar man dosen igen.

Då man använder andra generationens gifter (bromadiolon, brodifakum, flokumafen) behöver man inte genast öka dosen, även om betet skulle vara uppätet. Ifall det finns ens lite bete kvar den andra veckan kan mängden bete halveras. Man ska ändå inte låta betet ta slut helt och hållet, så att även de "långsammaste" individerna får sin andel. Ifall det fastställs en annorlunda dosering i rodenticidens bruksanvisning ska denna följas.

Då åtgången av bete avstannar bör man ännu utföra efterobservationer, för att försäkra sig om att bekämpningen har lyckats. Om man fortfarande observerar fotspår av gnagare ska man fortsätta med bekämpningsåtgärderna och till exempel byta aktiv substans.

Helt orörda betesstationer kan avlägsnas på den tredje matningsveckan. Beten som har förfarit eller är fulla med skräp ska bytas ut mot färskare beten. De smutsiga och borttagna betena måste man slänga som farligt avfall.

Ytterligare anmärkningar

Att hålla betesstationerna "laddade" med rodenticid året om och att kontrollera dessa punkter några gånger om året är definitivt fel sätt att bekämpa gnagare. Gnagarna kan på en kort tid äta upp beteslådans innehåll och efter det är bekämpningsresultatet noll tills lådan fylls på igen.

Om kontrollfrekvensen är enstaka gånger per år kan man inte heller garantera att livsmedelspartiet eller fodret som förvaras i lagret är rent.

Man kan ha giftfria beten i betesstationerna året runt och regelbundet (en gång i månaden) gå och göra gnagarobservationer (se även punkten: förebyggande åtgärder). Ifall det förekommer gnagarobservationer/-spår, övergår man till den egentliga bekämpningsfasen.

Bengt Lindqvist
MTT, Växtodling
31600 Jokioinen
bengt.lindqvist@mtt.fi
0400207174